

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA

ANTONIA TIZZANA

přednesené dne 7. června 2005¹

1. Předmětem projednávané věci je kasační opravný prostředek podaný společnostmi Archer Daniels Midland Company (dále jen „ADM Company“) a Archer Daniels Midland Ingredients Ltd (dále jen „ADM Ingredients“) proti rozsudku Soudu prvního stupně ze dne 9. července 2003, Archer Daniels Midland Company a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise (T-224/00, dále jen „napadený rozsudek“)², jehož podstatou bylo potvrzení rozhodnutí Komise 2001/418/ES ze dne 7. června 2000 „v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 dohody o EHP“ (dále jen „napadené rozhodnutí“)³.

obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu“.

3. Komise může sankcionovat takovéto jednání uložením pokut podnikům, které se ho dopustily.

4. Článek 15 odst. 2 nařízení Rady č. 17/62 (dále jen „nařízení č. 17“)⁴ stanoví:

I – Právní rámec

2. Jak známo, článek 81 Smlouvy o ES zakazuje „veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit

„Komise může podnikům nebo sdružením podniků uložit rozhodnutím pokuty ve výši od 1 000 do 1 000 000 zúčtovacích jednotek nebo v částce tuto výši přesahující, ale nepřesahující 10% obrátu dosaženého

1 — Původní jazyk: italština.

2 — T-224/00, Recueil, s. II-2597.

3 — Úř. věst. 2001, L 152, s. 24.

4 — Úř. věst. 1962, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3.

v předchozím účetním roce všemi podniky, které se na porušení podílely, a pokud úmyslně nebo z nedbalosti:

a) poruší čl. 85 odst. 1 a článek 86 Smlouvy, [...]

b) [...]

Při stanovení výše pokuty se bere v úvahu závažnost a trvání daného porušení.“

5. Za účelem zajištění průhlednosti a nestrannosti svých rozhodnutí v této oblasti přijala Komise v roce 1998 pokyny o metodě stanovování pokut udělených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (dále jen „pokyny“)⁵.

6. Podle metody uvedené v pokynech je výše pokuty určena v podstatě řadou postupných kroků.

7. Komise nejprve stanoví základní částku pokuty „podle závažnosti a délky protiprávního jednání“ (bod 1 pokynů). Co se týče prvního hlediska, rozděluje se protiprávní jednání na „méně závažná, závažná a velmi závažná“⁶ s ohledem na jeho povahu, skutečný dopad na trh a velikost relevantního zeměpisného trhu. Pokud jde o délku trvání, rozděluje se na krátkodobá protiprávní jednání (kratší než jeden rok), střednědobá protiprávní jednání (od 1 roku do 5 let) a dlouhodobá protiprávní jednání (delší než 5 let).

8. Po stanovení základní částky pokuty přikročí Komise k posouzení, zda má být tato částka zvýšena z důvodu existence přitěžujících okolností⁷ nebo

6 — Na základě závažnosti protiprávního jednání stanoví pokyny paušální částky, které budou společně s posouzením délky protiprávního jednání tvořit základní částku výpočtu pokuty. Pro „méně závažná“ protiprávní jednání je předpokládána pokuta minimálně 1 000 eur až 1 milion eur; pro „závažná“ protiprávní jednání 1 milion eur až 20 milionů eur a pro „velmi závažná“ protiprávní jednání nad 20 milionů eur (bod 1 část A pokynů).

7 — Bod 2 pokynů stanoví „[z]ákladní částka [pokuty] se zvýší z důvodu přitěžujících okolností, jako například:
— opakované protiprávní jednání stejného typu spáchané stejným podnikem (stejnými podniky),
— odmítnutí spolupracovat s Komisí nebo snahy zabraňovat Komisi v provádění šetření, — vedoucí úloha při protiprávním jednání nebo podněcování k němu,
— odvetná opatření proti jiným podnikům s cílem prosadit praktiky, které představují protiprávní jednání,
— nutnost zvýšit pokutu, aby se překročila částka zisku nezákonně nabytého na základě protiprávního jednání, pokud je objektivně možné tuto částku odhadnout,
— jiné“.

5 — Úř. věst. 1998 C 9, s. 3.

snížena z důvodu existence polehčujících okolností⁸.

účastníci protiprávního jednání [...], zvláštní povah[y] dotyčných podniků a jejich skutečn[é] možnost[i] zaplatit v určitých sociálních souvislostech“.

9. Bod 5 písm. a) pokynů stanoví, že:

II – Skutkový stav a řízení

„Je samozřejmé, že konečná částka vypočítaná podle této metody (základní částka zvýšená nebo snižená o příslušné procentní body) nemůže v žádném případě překročit 10% celosvětového obratu podniků, jak je stanoveno v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17“.

1. Skutkový základ sporu

11. V napadeném rozsudku je rámec skutkového základu sporu popsán následujícím způsobem:

10. Při dodržení meze 10% může být takto vypočtená částka Komisí dále upravena ve smyslu čl. 5 písm. b) pokynů na základě posouzení „určit[ých] objektivní[ch] faktor[ů], např. zvláštní[ch] hospodářsk[ých] souvislost[i], jak[ých]koli hospodářsk[ých] nebo finanční[ch] výnos[ů], které získali

„1. Žalobkyně, společnost Archer Daniels Midland Company [...] a její evropská dceřinná společnost Archer Daniels Midland Ingredients Ltd [...] působí v odvětví zpracování obilnin a olejnatých semen. Na trh s lyzinem vstoupily v roce 1991.

8 — Bod 3 pokynů v tomto smyslu upřesňuje, že: „Základní částka může být snížena z důvodu polehčujících okolností, jako například:

- výlučné pasivní nebo následovnícká role při protiprávním jednání,
- praktické neprovádění dohod nebo ujednání o protiprávním jednání,
- ukončení protiprávního jednání, jakmile Komise zasáhla (zejména při provádění kontrol),
- existence odůvodněných pochybností podniku o tom, zda omezující chování nutně znamená protiprávní jednání,
- protiprávní jednání spáchané z nedbalosti nebo neúmyslně,
 - účinná spolupráce podniku při řízení, mimo oblast působnosti oznámení ze dne 18. července 1996 o neukládání nebo snížení pokut v případech kartelů,
 - jiné“.

2. Lyzin je hlavní aminokyselinou používanou pro nutriční účely v krmivech pro zvířata. Syntetický lyzin se používá jako přísada v krmivech, která neobsahují dostatečné množství přírodního lyzinu, například v obilninách, aby se umožnilo

výživářům sestavit režimy na základě proteinů, které odpovídají potřebám výživy zvířat. Krmiva, do kterých je lyzin doplněn, mohou rovněž nahradit krmiva, která obsahují dostatečné množství přírodního lyzinu, jako je sója.

3. V roce 1995 byly v důsledku tajného šetření vedeného Federal Bureau of Investigation (FBI) ve Spojených státech prohledány prostory vícero podniků působících na trhu s lyzinem. V měsících srpnu a říjnu 1996 byly ADM Company, jakož i společnosti Kyowa Hakko Kogyo Co. Ltd [...], Sewon Corp. Ltd, Cheil Jedang Corp. [...] a Ajinomoto Co. Inc. obviněny americkými orgány z uzavření kartelové dohody, která spočívala ve stanovení cen lyzinu a rozdělení si objemu prodeje tohoto produktu v období mezi červnem 1992 a červnem 1995. V návaznosti na dohodu uzavřené s americkým Ministerstvem spravedlnosti uložil soud, kterému byla věc předložena, těmto podnikům pokuty, a sice pokutu 10 milionů amerických dolarů (USD) pro Kyowa Hakko Kogyo a Ajinomoto, pokutu 70 milionů USD pro ADM Company a pokutu 1,25 milionů USD pro Cheil. Výše pokuty uložené Sewon Corp. dosahovala podle této společnosti 328 000 USD. Kromě toho byli tři vedoucí pracovníci ADM Company za svou úlohu v kartelové dohodě odsouzeni k trestům odnětí svobody a pokutám.

4. V červenci 1996 společnost Ajinomoto navrhla na základě sdělení Komise 96/C 207/04 o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod [...] Komisi, že s ní bude spolupracovat při prokázání existence kartelu na trhu s lyzinem a jeho účinků v Evropském hospodářském prostoru (EHP).“

12. Z rozsudku krom toho vyplývá, že v návaznosti na oznámení Ajinomoto zahájila Komise správní šetření, aby zjistila případné porušení čl. 85 odst. 1 Smlouvy o ES (nyní čl. 81 odst. 1 ES). Po ukončení tohoto šetření přijala Komise napadené rozhodnutí, kterým:

- konstatovala, že několik podniků, mezi nimi ADM Company a ADM Ingredients, porušilo čl. 85 odst. 1 Smlouvy o ES a čl. 53 odst. 1 Dohody o EHP tím, že se účastnily „na dohodách o cenách, objemu prodeje a výměně individuálních informací o objemu prodeje syntetického lyzinu, které pokrývaly celý EHP“ (článek 1)⁹;

⁹ — Připomínám, že článek 1 napadeného rozhodnutí konstatoval, že se ADM Company a ADM Ingredients účastnily sankcionované dohody od 23. června 1992 do 27. června 1995.

— a uložila ADM Company a ADM Ingredients (odpovědným společně a nerozdílně) pokutu ve výši 47 300 000 eur (článek 2).

13. V odůvodnění rozhodnutí Komise konstatovala, že od 23. června 1992 do 27. června 1995 se ADM Company a ADM Ingredients účastnily s asijskými výrobci lyzinu řady dohod týkajících se celosvětového obchodu s lyzinem. Účelem těchto dohod bylo v podstatě (a) stanovováním cen a rozdělením si objemu prodeje regulovat trh s lyzinem a (b) koordinovat jednání zúčastněných podniků, aby byl zaručen úspěch opatření, která přijaly v oblasti cen a objemu prodeje (body 50 až 234 napadeného rozhodnutí).

14. Co se týče důležitějšího aspektu, který je předmětem projednávané věci, tedy stanovení výše pokut uložených oběma společnostmi, Komise výslovně odkázala na ustanovení uvedená v pokynech (bod 255 rozhodnutí).

15. Komise tak přistoupila ke stanovení základní částky pokuty na základě *závažnosti a délky trvání* protiprávního jednání.

16. Co se týče prvního hlediska, Komise kvalifikovala protiprávní jednání spáchané podniky na trhu s lyzinem jako *velmi závažné* protiprávní jednání (body 257 až 302 napadeného rozhodnutí).

17. Konkrétně se Komise domnívala, že při stanovení základních částek pokut na základě závažnosti je nezbytné vzít v úvahu: i) skutečnou hospodářskou schopnost dotýčených podniků způsobit významnou škodu trhu s lyzinem v Evropském hospodářském prostoru a ii) nutnost stanovit výši pokuty na takové úrovni, aby jí zajistila dostatečně odrazující účinek.

18. Za tímto účelem Komise rozdělila podniky do dvou skupin na základě jejich velikosti. Srovnání bylo učiněno na základě celkového obrátu a světového obrátu na trhu s lyzinem, který dotýčné podniky uskutečnily v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání¹⁰. Komise se domnívala, že toto kritérium je nejvhodnější k tomu, aby jí umožnilo posoudit možnosti a skutečný význam uvedených podniků na trzích dotčených protiprávním jednáním.

19. V důsledku toho, a pouze na základě závažnosti spáchaného protiprávního jednání, byla základní částka pokuty pro ADM

10 — Napadený rozsudek, bod 191.

Company a ADM Ingredients Komisi stanovena na 30 milionů eur.

20. Co se týče *délky trvání* vytýkaného protiprávního jednání, Komise se domnívala, že protiprávní jednání lze kvalifikovat jako střednědobé. To vedlo ke zvýšení výchozí výše pokut stanovené na základě závažnosti protiprávního jednání v míře 10% za rok. V souladu s tím musela být o 30% zvýšena částka uložená ADM Company a ADM Ingredients.

21. Základní částka pokuty uložené ADM Company a ADM Ingredients byla tak stanovena na 39 milionů eur.

22. Po stanovení této základní částky přikročila Komise k posouzení, zda lze s ohledem na postavení každého podniku zjistit existenci přitěžujících nebo polehčujících okolností.

23. V tomto ohledu dospěla k závěru, že ADM Company a ADM Ingredients hrály vedoucí úlohu v kartelu s lyzinem, s tím důsledkem, že základní částka pokuty musela být zvýšena o 50%.

24. Na druhé straně se Komise domnívala, že takto stanovená částka musí být snížena i) o 10%, neboť ADM Company a ADM Ingredients ukončily protiprávní jednání po prvním šetření Komise, a ii) o dalších 10%, neboť poté, co obě společnosti obdržely oznámení námitek, spolupracovaly s Komisí.

25. Konečná částka pokuty uložená ADM Company a ADM Ingredients byla tudíž stanovena na 47 300 000 eur.

2. Řízení před Soudem a napadený rozsudek

26. Žalobou došlou kanceláři Soudu dne 25. srpna 2000 se společnosti ADM Company a ADM Ingredients domáhaly zrušení napadeného rozhodnutí, nebo podpůrně snížení výše pokuty, která jim byla uložena Komisí.

27. Na podporu své žaloby vznesly ADM Company a ADM Ingredients vůči napadenému rozhodnutí řadu výtek týkajících se v rozsahu, v němž jsou relevantní pro projednávanou věc, za a) porušení zásady

zákazu zpětné účinnosti trestů, za b) porušení zásady rovného zacházení, za c) porušení zásady *non bis in idem*, za d) porušení zásady proporcionality a za e) nesprávného posouzení důkazů Komisí.

28. Na výše uvedené výtky odpověděl Soud následovně.

29. Především zamítl žalobní důvod vycházející z údajného porušení zásady zákazu zpětné účinnosti trestů uvedený účastníky řízení vzhledem ke skutečnosti, že pokyny byly použity na jednání, kterého se podniky dopustily dříve, než tyto pokyny vstoupily v platnost.

30. V tomto ohledu Soud uznal, že tato zásada je jednak nedílnou součástí obecných zásad, jejichž dodržování musí soud Společenství zajistit, a jednak vyžaduje, aby „sankce uložené podniku za porušení pravidel hospodářské soutěže odpovídaly sankcím, jež byly stanoveny v době, kdy k porušení došlo“¹¹.

31. Soud nicméně uvedl, že použití pokynů pro výpočet výše pokut nepředstavuje v projednávané věci porušení zásady zákazu zpětné účinnosti vzhledem k tomu, že uvedené pokyny nepřesahují právní rámec sankcí, jak je stanoven v článku 15 nařízení č. 17.

32. Podle tohoto článku musí Komise při stanovení výše pokuty v důsledku porušení pravidel hospodářské soutěže vzít v úvahu závažnost protiprávního jednání, ke kterému došlo, jakož i délku jeho trvání. Takto stanovená částka nesmí v žádném případě překročit 10% obratu dosaženého v předchozím účetním roce každým z podniků, které se na protiprávním jednání podílely.

33. Dotčené pokyny totiž rovněž Komisi ukládají stanovit základní částku sankce na základě závažnosti a délky trvání protiprávního jednání. Krom toho stanoví, že takto vypočtená částka nesmí v žádném případě překročit 10% celosvětového obratu podniků. Z toho podle názoru Soudu vyplývá, že „podle metody uvedené v pokynech se stanovení výše pokut provádí na základě dvou kritérií uvedených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, tedy závažnosti protiprávního jednání a délky jeho trvání, přičemž je dodržována horní mez ve vztahu k obratu každého podniku stanovená týmž ustanovením“¹².

11 — Tamtéž, bod 41.

12 — Tamtéž, bod 51.

34. Soud dále zamítl rovněž žalobní důvody vycházející z údajného porušení zásady rovného zacházení.

odhalení protiprávního jednání nebo týkajících se průběhu správního řízení, které je vůči nim vedeno, odsouzeny dříve než pokyny vstoupily v platnost. V obou případech se totiž pokuty uložené uvedeným podnikům nacházely v okamžiku, kdy se tyto dopustily protiprávního jednání, v mezích stanovených čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17¹³.

35. V tomto ohledu Soud uvedl, že „[v] rámci ukládání sankcí za porušování pravidel hospodářské soutěže dodržování této zásady nepochybně vyžaduje, aby podniky, které se dopustily protiprávního jednání téhož druhu v souběžném období podléhaly stejným právním sankcím bez ohledu na nutně rozdílné datum přijetí rozhodnutí proti nim. Uvedená zásada dle výše uvedeného úzce souvisí se zásadou zákazu zpětné účinnosti trestů, podle níž musí sankce uložená podniku za porušení pravidel hospodářské soutěže odpovídat sankci, jež byla stanovena v době, kdy k porušení došlo. Nicméně žalobkyně nemožnou v projednávané věci právoplatně vyvozovat porušení uvedené zásady pouze z důvodu, že Komise použila pro výpočet výše pokuty pokyny [...]. Jak již totiž bylo zdůrazněno, změna, kterou mohlo přijetí pokynů způsobit vůči platné správní praxi Komise nepředstavuje změnu právního rámce, který stanovuje výši pokut, jež mohou být uloženy za porušení pravidel hospodářské soutěže Společenství [...]. Z toho vyplývá, že skutečnost, že pro výpočet výše pokuty ADM byla použita metoda uvedená v pokynech, nemůže představovat diskriminační zacházení vůči podnikům, které se dopustily porušení pravidel hospodářské soutěže Společenství v tomtéž období, ale které byly z důvodů vztahujících se ke dni

36. Podle názoru ADM Company a ADM Ingredients porušila Komise zásadu rovného zacházení i tím, že zohlednila jejich celkový obrat, spíše než obrat týkající se prodeje lyzinu v EHP. Tímto způsobem byly oba podniky diskriminovány jak vůči podnikům, kterých se týkají další rozhodnutí Komise, která předcházela nebo následovala zveřejnění pokynů, tak vůči dalším podnikům, kterým je určeno napadené rozhodnutí.

37. ADM Company a ADM Ingredients byly zvláště nesprávně přirovnány k Ajinomoto, i přestože jejich podíl na trhu s lyzinem v EHP odpovídal 20%, a tudíž byl mnohem nižší než podíl 48%, které na tomtéž trhu drží Ajinomoto.

13 — Tamtéž, body 70 až 73.

38. Rovněž tuto výtku Soud zamítl.

Soudem, určit, zda je namístě odvolávat se na jeden nebo druhý relevantní obrat nebo na jiné faktory, jako jsou podíly na trhu. V důsledku toho skutečnost, že Komise nepřihlédla k obratu uskutečněnému na relevantním trhu, nepředstavuje sama o sobě diskriminaci vůči podnikům, kterých se týkají další rozhodnutí¹⁵.

39. S ohledem na údajnou diskriminaci oproti dalším podnikům, jimž jsou určena rozhodnutí Komise, která předcházela nebo následovala zveřejnění pokynů, Soud uvedl, že při posuzování obecné výše pokut Komise „může přihlédnout ke skutečnosti, že zjevná porušení pravidel hospodářské soutěže Společenství jsou dosud relativně častá a že Komise má tudíž pravomoc zvýšit výši pokut, aby zesílila jejich odrazující účinek“¹⁴.

40. Soud zvláště uvedl, že ačkoli Komise v několika nedávných rozhodnutích, v nichž použila pokyny, zohlednila obrat uskutečněný podniky na trhu dotčeném protiprávním jednáním, v projednávané věci „nelze učinit žádné přímé srovnání tohoto rozhodnutí s dalšími rozhodnutími, které rovněž použily pokyny. Jak již totiž bylo zdůrazněno, pokyny výslovně nestanoví, že pokuty se vypočítávají na základě specifického obratu, ale pouze, že se budou brát v úvahu určité faktory (skutečná hospodářská schopnost způsobit škodu, velikost podniků, specifická váha a skutečný dopad protiprávního jednání každého podniku atd.) na jejichž základě lze obrat zohlednit. V každém projednávaném případě je tudíž věcí Komise, kontrolované

41. Podle názoru Soudu se dále Komise nedopustila diskriminace mezi ADM a Ajinomoto. V tomto ohledu Soud podotkl, že ačkoli je pravdou, že obrat uskutečněný ADM v roce 1995 na relevantním trhu byl nižší než obrat uskutečněný Ajinomoto v tomtéž období, „ADM je [...] zdaleka nejdůležitější ze skupiny tří ‚malých‘ výrobců, se kterými nemůže být srovnávána, neboť obraty společností Sewon, Kyowa a Cheil vztahující se k lyzinu v EHP v roce 1995 byly 15 milionů, respektive 16 a 17 milionů eur. Navíc celkový obrat ADM, který zůstává ukazatelem velikosti a hospodářské síly podniku, jasně ukazuje, že ADM je dvakrát větší než Ajinomoto, což jednak kompenzuje skutečnost, že ADM vykonává na trh s lyzinem v EHP menší vliv než Ajinomoto,

14 — Tamtéž, bod 208.

15 — Tamtéž, bod 210.

a jednak vysvětluje skutečnost, že výchozí částka pokuty byla stanovena na dostatečně odrazující úrovni. S ohledem na to mohla Komise právem mít za to, že je třeba stanovit základní částku pokuty ADM a Ajinomoto na téže úrovni“¹⁶.

42. Soud rovněž vyloučil, že Komise v napadeném rozhodnutí porušila zásadu *non bis in idem*.

43. Podle názoru ADM Company a ADM Ingredients totiž v napadeném rozhodnutí Komise neučinila nic jiného, než že jim uložila pokutu za účast na kartelové dohodě, která již byla sankcionována orgány Spojených států a Kanady.

44. Na tuto výtku Soud odpověděl, že „postačuje připomenout, že soud Společenství připustil možnost právoplatného dvojího souběžného stíhání podniku za totéž protiprávní jednání, a tedy dvojí sankce, jedné uložené příslušným orgánem dotčeného členského státu, druhé [orgánem] Společenství. Tato možnost souběhu sankcí je odůvodněna skutečností, že uvedená stíhání sledují různé cíle. S ohledem na to nemůže být zásada *non bis in idem* tím spíše použita na projednávanou věc vzhledem k tomu, že vedená řízení a sankce uložené jednak Komisí a jednak americkými a kanadskými orgány ve skutečnosti nesledují tytéž cíle.

Jestliže v prvním případě jde o ochranu nenarušené hospodářské soutěže na území Evropské unie nebo v EHP, jedná se ve druhém případě o ochranu amerického nebo kanadského trhu. Tento závěr je potvrzen dosahem zásady, která zakazuje souběh sankcí, jak byl zakotven v článku 4 protokolu č. 7 EULP a je používán Evropským soudem pro lidská práva. Ze znění uvedeného článku vyplývá, že účelem této zásady je pouze zakázat vnitrostátnímu soudu, aby soudil nebo trestal trestný čin, za který již byla dotčená osoba osvobozena nebo odsouzena v tomtéž státě. Zásada *non bis in idem* naopak nezakazuje, aby osoba byla více než jednou stíhána nebo odsouzena za stejné skutkové jednání ve dvou nebo více státech“¹⁷.

45. Soud rovněž uvedl, že „v současnosti neexistuje žádná zásada mezinárodního práva veřejného, která by zakazovala orgánům nebo soudům různých států stíhat nebo odsoudit osobu za stejné skutkové jednání. Takovýto zákaz by dnes mohl vyplývat pouze z velmi úzké mezinárodní spolupráce vedoucí k přijetí společných ustanovení, jako jsou ustanovení v Úmluvě k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo

16 — Tamtéž, body 212 a 213.

17 — Tamtéž, body 89 až 91.

a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Úř. věst. 2000, L 239, s. 19), podepsané v Schengenu (Lucembursko) dne 19. června 1990. V tomto ohledu žalobkyně nenamítaly existenci ustanovení dohody, které by bylo závazné pro Společenství a třetí státy, jako jsou Spojené státy nebo Kanada, a které stanoví takový zákaz“¹⁸.

46. ADM Company a ADM Ingredients na druhé straně uplatňují, že Komise tím, že odmítla snížit pokutu stanovenou v napadeném rozhodnutí o výši pokut, které jim již byly uloženy ve Spojených státech a v Kanadě, porušila zásadu zakotvenou Soudním dvorem v rozsudku *Boehringer v. Komise*¹⁹, podle níž obecný požadavek ekvity ukládá Komisi přihlédnout k sankci uložené orgánem třetího státu, pokud se jedná o sankce uložené za totožná skutková jednání.

47. V tomto ohledu Soud vyloučil, že Soudní dvůr v rozsudku *Boehringer* rozhodoval o otázce, zda je Komise povinna přihlédnout k sankci uložené orgánem třetího státu za předpokladu, že skutková jednání vytýkaná podniku Komisi a uvedenými orgány jsou totožná. Soud naopak uvedl, že v uvedeném

rozsudku Soudní dvůr pouze učinil „totožnost skutkových jednání vytýkaných Komisí a orgány třetích států předběžnou podmínkou pro výše uvedenou otázku.“²⁰.

48. Soud dále zdůraznil, že „je to právě vzhledem ke zvláštní situaci, která vyplývá jednak z úzké vzájemné závislosti vnitrostátních trhů členských států a společného trhu a jednak ze zvláštního systému rozdělení pravomocí mezi Společenstvím a členskými státy v oblasti kartelových dohod na tomtéž území, území společného trhu, že Soudní dvůr, poté co připustil možnost dvojího stíhání a s ohledem na možnou dvojí sankci, která z toho vyplývá, považoval za nezbytné přihlédnout v souladu s požadavkem ekvity k prvnímu represivnímu rozhodnutí [...]. Přitom je zjevné, že v projednávaném případě se o takovouto situaci nejedná, a že když žalobkyně neuvedly výslovné ustanovení dohody, které by Komisi stanovilo povinnost přihlédnout při stanovení výše pokuty k sankcím již uloženým témuž podniku pro totéž skutkové jednání orgány nebo soudy třetího státu, jako jsou Spojené státy americké nebo Kanada, nemohou Komisi právoplatně vytýkat, že v projednávaném případě porušila tuto údajnou povinnost“²¹.

49. Každopádně, pokračoval Soud, „i za předpokladu, že z rozsudku [*Boehringer*] by

18 — Tamtéž, bod 92.

19 — Rozsudek ze dne 14. prosince 1972, *Boehringer v. Komise*, 7/72, Recueil, s. 1281.

20 — Napadený rozsudek, bod 98.

21 — Tamtéž, body 99 a 100.

bylo možné naopak vyvodit, že Komise musí přihlídnout k sankci uložené orgány třetího státu za předpokladu, že skutková jednání vytýkaná dotčenému podniku Komisi a uvedenými orgány jsou totožná, nebyl důkaz o totožnosti, který musí předložit žalobkyně, v projednávané věci poskytnut. Pokud jde o odsouzení ADM Company ve Spojených státech, z rozsudku United States District Court vyneseného dne 15. října 1996 vyplývá, že [...] uvedenému podniku byla uložena jednak pokuta 70 milionů USD za účast na kartelové dohodě o lyzinu a jednak pokuta 30 milionů USD za účast na kartelové dohodě o kyselině citrónové. Z dokumentů předložených žalobkyněmi vyplývá, že ADM Company byla rovněž v Kanadě uložena pokuta 16 milionů CAD za účast na dvou kartelových dohodách týkajících se lyzinu a kyseliny citrónové. Z toho tedy vyplývá, že odsouzení ve Spojených státech a v Kanadě se týkají širšího celku dohod a jednání ve vzájemné shodě. Zvláště je třeba podotknout, že pro posouzení výše pokuty americké soudy zohlednily objem obchodních operací realizovaných jak na trhu s lyzinem, tak na trhu s kyselinou citrónovou“²².

odsouzení ohledně kartelové dohody o kyselině citrónové, je namístě zdůraznit, že ačkoli rozsudek vydaný ve Spojených státech evokuje skutečnost, že účelem kartelové dohody o lyzinu bylo snížit výrobu a zvýšit ceny lyzinu ve Spojených státech i jinde, nebylo nikterak prokázáno, že odsouzení vynesené ve Spojených státech se týkalo jiných provedení nebo účinků kartelové dohody než těch, ke kterým došlo v této zemi, obzvláště účinků v EHP [...]. Tato poslední připomínka platí rovněž pro odsouzení vynesené v Kanadě [...]. S ohledem na to je třeba zamítnout výtku žalobkyní vycházející z toho, že Komise porušila údajnou povinnost přihlídnout k sankcím dříve uloženým orgány třetích států [...]“²³.

51. Co se týče údajného porušení zásady proporcionality, Soud především uvedl, že v napadeném rozhodnutí Komise nepoužila řádně pokyny, neboť při stanovení závažnosti protiprávního jednání nevzala v úvahu obrat obou podniků na trhu s lyzinem v EHP, a „tedy porušila bod 1 čtvrtý a šestý pododstavec pokynů“²⁴.

50. Nakonec Soud upřesnil, že „i za předpokladu, že odsouzení týkající se kartelové dohody o lyzinu lze považovat za odlišné od

52. I přesto soud v prvním stupni vyloučil, že nepřihlídnutí k obratu na relevantním

22 — Tamtéž, body 101 a 102.

23 — Tamtéž, body 103 a 104.

24 — Tamtéž, bod 197.

trhu představuje porušení zásady proporcionality. K ADM Company a ADM Ingredients, které uplatňovaly, že výše pokuty je nepřiměřená, neboť odpovídá 115% obratu, kterého dosáhly na trhu s lyzinem v EHP v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, Soud podotkl, že „[v] rozsahu, v němž výše konečné pokuty nepřekračuje 10% *celkového obratu* ADM v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, nemůže být tato pokuta považována za nepřiměřenou jen z důvodu, že překračuje obrat uskutečněný na *dotčeném trhu*“²⁵.

tedy představuje nikoli nepatrnou část, ale významný podíl na tomto posledně uvedeném obratu, nelze v projednávané věci právoplatně uvádět porušení zásady proporcionality, a to tím spíše, že výchozí částka pokuty nebyla stanovena pouze na základě pouhého výpočtu vztahujícího se k celkovému obratu, ale rovněž na základě obratu v odvětví a dalších relevantních faktorů, jako je povaha protiprávního jednání, skutečný dopad protiprávního jednání na trh, velikost relevantního zeměpisného trhu, nezbytný odrazující účinek sankce, velikost a síla podniků“²⁶.

53. Soud zamítl rovněž argumentaci ADM Company a ADM Ingredients, podle níž porušení zásady proporcionality vycházelo ze skutečnosti, že obrat dosažený na základě výrobků, kterých se týkalo protiprávní jednání, byl relativně malý ve srovnání s obratem z veškerých prodejů, které uskutečnily. V tomto ohledu Soud zdůraznil, že „ze srovnání různých obrátů žalobkyň v roce 1995 vyplývají dvě informace. Je pravda, že obrat, který vzniká z prodeje lyzinu v EHP, může být ve srovnání s celkovým obratem považován za malý, neboť prvně uvedený představuje pouze 0,3% druhého. Naopak obrat, který odpovídá prodeji lyzinu v EHP (41 milionů eur [...]), představuje relativně významný podíl obratu dosaženého ADM na celosvětovém trhu s lyzinem (202 milionů eur [...]), v projednávané věci více než 20%. Vzhledem k tomu, že prodej lyzinu v EHP

54. Nakonec Soud vyloučil, že by v napadeném rozhodnutí Komise dostatečně neprokázala, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh.

55. V tomto ohledu soud rozhodující v prvním stupni uvedl, že Komise poskytla dostatečné důkazy pokud jde o skutečnost, že vytýkaná kartelová dohoda i) omezila objemy prodeje, ii) umožnila podnikům zachovat jejich podíly na trhu nezměněné

25 — Tamtéž, bod 200. Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

26 — Tamtéž, body 204 a 205.

a iii) vedla k vyššímu zvýšení cen, než jaké by bylo zaznamenáno jinak²⁷.

3. Řízení před Soudním dvorem

56. Z toho dle názoru Soudu vyplývalo, že „[v]zhledem ke všem výše uvedeným důvodům týkajícím se povahy protiprávního jednání a jeho skutečného dopadu [...] se Komise mohla právem domnívat, rovněž se zřetelem k velikosti relevantního zeměpisného trhu (EHP), že kartelová dohoda představovala „velmi závažné protiprávní jednání“ ve smyslu bodu 1 A druhého pododstavce třetí odrážky pokynů“²⁸.

58. Kasačním opravným prostředkem došlým dne 19. září 2003 se ADM Company a ADM Ingredients domáhají, aby Soudní dvůr zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud zamítl žalobu podanou proti napadenému rozhodnutí nebo podpůrně zrušil nebo snížil jim uložené pokuty, nebo ještě podpůrněji zrušil rozsudek a vrátil věc Soudu, jakož i uložil Komisi nést náklady řízení vynaložené u Soudu a Soudního dvora.

59. Komise navrhuje, aby Soudní dvůr zamítl kasační opravný prostředek a uložil účastnicím řízení podávajícím kasační opravný prostředek (navrhovatelkám) náhradu nákladů řízení.

57. Závěrem této analýzy Soud v napadeném rozsudku a) v podstatě potvrdil posouzení protiprávního jednání učiněné Komisí v napadeném rozhodnutí; b) měl nicméně za to, že za účelem zajištění dodržování zásady rovného zacházení a v souladu se zněním pokynů musí být zvýšení a snížení, stanovená použitím přitěžujících a polehčujících okolností, použita na základní částku pokuty a nikoli, jak to učinila Komise v napadeném rozhodnutí, na částku vyplývající z prvního zvýšení provedeného na základě jiných přitěžujících a polehčujících okolností²⁹, a c) v důsledku toho snížil výši pokuty uložené ADM Company a ADM Ingredients a stanovil ji na 43 875 000 eur.

III – Právní analýza

60. Důvody kasačního opravného prostředku vznesené navrhovatelkami proti rozsudku Soudu vycházejí z:

- i) porušení zásady zákazu zpětné účinnosti, pokud jde o použití pokynů na protiprávní jednání, ke kterému došlo před jejich přijetím;

27 — Tamtéž, body 142 až 169.

28 — Tamtéž, bod 171.

29 — Tamtéž, body 371 až 380.

- ii) porušení zásady rovného zacházení, neboť navrhovatelky byly sankcionovány odlišným způsobem ve srovnání s podniky, které se dopustily porušení práva hospodářské soutěže v době existence kartelové dohody o lyzinu;
- vi) porušení zásady rovného zacházení ohledně stanovení základní částky pokuty.

61. Nyní přikročím k přezkoumání jednotlivých důvodů v právě uvedeném pořadí.

- iii) porušení zásady *non bis in idem*, pokud jde o nezohlednění sankcí uložených navrhovatelkám orgány Spojených států a Kanady a nedostatečné odůvodnění rozsudku Soudu v tomto ohledu;

1. K porušení zásady zákazu zpětné účinnosti

- iv) nesprávného posouzení důkazů ohledně skutečného dopadu kartelové dohody na trh;

62. Jak jsem právě připomenul, svým prvním důvodem opravného prostředku navrhovatelky tvrdí, že Soud nesprávně posoudil, že v napadeném rozhodnutí Komise neporušila zásadu zákazu zpětné účinnosti.

- v) porušení zásady proporcionality, pokud jde o nezohlednění obratu uskutečněného navrhovatelkami na relevantním trhu, nedostatečné odůvodnění rozsudku Soudu v tomto ohledu a nesprávné právní posouzení, kterého se dopustil Soud tím, že nezohlednil obrat na relevantním trhu poté co uvedl, že Komise porušila pokyny;

63. V tomto ohledu navrhovatelky uplatňují, že Komise, jak prokázala její rozhodnutí z roku 1994 týkající se kartelových dohod o cementu a lepence, stanovovala před přijetím pokynů výši pokut obvykle na základě obratu podniků uskutečněného na relevantním trhu. Podle této metody výpočtu odpovídala obvykle výše pokut 2,5% až 9% výše uvedeného obratu. Tím, že pokyny stanoví mechanismus výpočtu, který naopak

vůbec nepřihlíží k obratu podniků účastníků se protiprávního jednání, vedou tak k radikální změně praxe sledované Komise až do roku 1998.

64. Jak tedy uznal tentýž Soud, zásada zákazu zpětné účinnosti vyžaduje, aby sankce uložené podniku za porušení pravidel hospodářské soutěže odpovídaly sankcím, jež byly stanoveny v době, kdy k protiprávnímu jednání došlo. Z toho tudíž vyplývá, že Komise byla povinna sankcionovat porušení práva hospodářské soutěže, kterého se dopustily navrhovatelky, podle metody výpočtu použitelné v době, kdy k dotčeným protiprávním jednáním došlo.

65. Krom toho Komise nemohla použít pokyny na skutková jednání, ke kterým došlo dříve, než pokyny vstoupily v platnost, neboť dle ustálené zásady neměla pravomoc odklonit se v rámci své diskreční pravomoci od pravidel, která si sama uložila. Tato zásada platí nejen vzhledem k psaným pravidlům, ale rovněž vzhledem k ustálené praxi, jako je praxe stanovená Komisí před přijetím pokynů.

66. Nakonec se podle názoru navrhovatelek Soud dopustil nesprávného právního posouzení tím, že z judikatury Soudního dvora a konkrétně z rozsudku *Musique Diffusion française*³⁰ vyvodil, že při stanovení výše pokut má Komise úplnou volnost zvýšit úroveň pokut, aby ji přizpůsobila potřebám politiky hospodářské soutěže Společenství.

67. I pokud připustíme, podotýkají totiž navrhovatelky, že Komise disponuje pravomocí tohoto druhu, podléhala by tato pravomoc mezím vyplývajícím přímo z práva Společenství. Konkrétně:

- ustanovení o protiprávních jednáních a sankcích mají být vykládána restriktivně a příznivě pro subjekt, kterému je protiprávní jednání vytýkáno;
- při stanovení výše pokut je Komise povinna dodržovat zásadu právní jistoty, jejímž vyjádřením je zásada zákazu zpětné účinnosti, a podle níž musí být podniky způsobilé předvídat důsledky plynoucí z jejich chování. Pouze takto mohou mít ostatně pokuty skutečný odrazující účinek;

30 — Rozsudek ze dne 7. června 1983, spojené věci 100/80 až 103/80, *Musique Diffusion française a další v. Komise*, Recueil, s. 1825.

- diskreční pravomoc Komise má být omezena na to, co je vyložene nezbytné pro dosažení sledovaného cíle;
 - Komise má při svém jednání dodržovat zásadu nediskriminace. Umožnit Komisi použít se zpětnou účinností určitou metodu stanovování pokut totiž znamená neodůvodněnou diskriminaci u podniků, které se dopustily protiprávního jednání porušujícího právo hospodářské soutěže v téže době, ale které byly sankcionovány v různých obdobích.
68. Pokud jde o Komisi, ta hájí úvahu sledovanou Soudem a k výtkám navrhovatele namítá a podotýká, že:
- v době před přijetím pokynů neexistovala nikdy v oblasti stanovení výše pokut za porušení pravidel hospodářské soutěže ustálená praxe sledovaná konzistentně Komisí;
 - i kdybychom existenci takovéto praxe připustili, rozsudek Musique Diffusion française Komisi přiznal, i když v mezích uvedených v článku 15 nařízení č. 17 a při dodržování obecných zásad práva Společenství, pravomoc odklonit se v rámci své diskreční pravomoci od ustálené praxe v oblasti pokut, pokud je to nezbytné k dosažení cílů politiky hospodářské soutěže Společenství;
 - pokud by tedy pokyny neexistovaly, nic by Komisi nebránilo, aby navrhovatelkám uložila pokutu stanovenou ve skutečnosti;
- na rozdíl od tvrzení navrhovatelek není tato pravomoc absolutní. Jednak je omezena podmínkami stanovenými čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a jednak je podnikům dána možnost obeznámit se se sankcemi uplatňovanými za porušení práva hospodářské soutěže, neboť jsou výslovně stanoveny v tomtéž článku 15;
- i když je pravda, že Komise musí při svém jednání dodržovat zásadu právní jistoty, tato zásada nevyžaduje, aby podniky mohly dopředu a přesně stanovit výši pokuty, která jim může být uložena za porušení práva hospodářské soutěže Společenství.

69. Krom toho Komise uplatňuje, že použití pokynů i na skutková jednání, ke kterým došlo dříve, než pokyny vstoupily v platnost, nepředstavuje ani porušení článku 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv vícekrát zmiňované navrhovatelkami.

70. Ve věci *Coëme v. Belgie* Evropský soud pro lidská práva totiž určil, že zásada zákazu zpětné účinnosti není porušena, pokud by uložená sankce mohla být stanovena i v době, kdy k protiprávnímu jednání došlo. Vzhledem k tomu, že podle diskreční pravomoci, která byla Komisi v této oblasti svěřena, mohla Komise rovněž v roce 1995 navrhovatelkám stanovit pokutu poté skutečně uloženou, nelze v projednávané věci zjistit žádné porušení zásady zákazu zpětné účinnosti.

71. Při navrhování odpovědi Soudního dvora na výtky vznesené navrhovatelkami nemohu neodkázat na své stanovisko ve věci *Dansk Rørindustri a další v. Komise*³¹, v němž jsem již obsáhle odůvodnil svůj postoj k uvedeným otázkám. I v těchto případech totiž navrho-

vatelky tvrdily, že použití pokynů na porušení práva hospodářské soutěže, ke kterým došlo dříve, než pokyny vstoupily v platnost, představuje porušení zásady zákazu zpětné účinnosti.

72. Vzhledem k tomu, že ohledně širší argumentace odkazuji na toto stanovisko, omezím se zde na připomenutí, že jsem v něm navrhl Soudnímu dvoru zamítnout úvahu navrhovatelek. Především jsem totiž uvedl, že pokyny zůstávají v mezích stanovených článkem 15 nařízení č. 17, neboť stanovení pokut je nadále prováděno na základě dvou kritérií uvedených tamtéž (závažnost a délka trvání protiprávního jednání) a podléhá horní mezi 10%. Na druhé straně jsem připomněl ustálenou judikaturu Soudního dvora, ze které vyplývá, že Komise může, zůstane-li v těchto mezích, zvýšit obecnou úroveň pokut, aby byla účinnější její politika hospodářské soutěže³². Z této judikatury krom toho vyplývá, že na rozdíl od tvrzení navrhovatelek v době, kdy došlo k sankcionovanému protiprávnímu jednání, nebylo zpřísnění úrovně pokut pro dotyčné hospodářské subjekty vůbec nepředvídatelné, neboť Soudní dvůr již výslovně přiznal Komisi možnost k takovému zvýšení přistoupit³³.

31 — Stanovisko ze dne 8. července 2004, *Dansk Rørindustri a další* (rozsudek ze dne 28. června 2005, spojené věci C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-231/02 P, *Dansk Rørindustri a další*, Sb. rozh. s. I-5425).

32 — Tamtéž, body 159 až 165.

33 — Tamtéž, body 155 až 160.

73. V uvedeném stanovisku jsem tudíž uvedl, že v projednávané věci Komise neporušila zásadu zákazu zpětné účinnosti, i přestože použila novou metodu výpočtu uvedenou v pokynech, protože každopádně dodržela meze stanovené článkem 15 nařízení č. 17, jak byl vyložen judikaturou Soudního dvora.

74. Vzhledem k tomu, že v této věci nebyl ještě vydán rozsudek Soudního dvora, neshledávám v této situaci žádný důvod k tomu, abych se odchýlil od stanoviska vyjádřeného ve vztahu k uvedené věci Dansk Rørindustri a další.

75. Domnívám se tedy, že první důvod kasačního opravného prostředku musí být zamítnut.

2. K porušení zásady rovného zacházení

76. Svým druhým důvodem opravného prostředku navrhovatelky uplatňují, že Komise porušila zásadu rovnosti tím, že stanovila sankce uložené za protiprávní jednání, ke kterým došlo v tomtéž časovém období, některým podnikům podle nové metody uvedené v pokynech a dalším v souladu s předcházející praxí.

77. V napadeném rozsudku Soud uznal, že zásada rovného zacházení vyžaduje, aby podnikům, které se dopustily protiprávního jednání téže povahy v souběžném časovém období, byly uloženy stejné sankce, nezávisle na nutně náhodném datu, ke kterému bylo vůči nim přijato rozhodnutí. I přesto měl Soud za to, že v projednávané věci nedošlo k žádnému porušení této zásady, přičemž byl opět přesvědčen, že pokyny nezměnily právní rámec stanovený čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

78. Tím, že tak rozhodl, se Soud dopustil nesprávného právního posouzení. Změna ustálené správní praxe totiž představuje změnu právního rámce, neboť vede ke změně právních ustanovení, která je Komise povinna dodržovat.

79. Pokud jde o Komisi, ta namítá, že argumentace uvedená navrhovatelkami úzce souvisí s argumentací již uvedenou v souvislosti s výtkou týkající se údajného porušení zásady zákazu zpětné účinnosti. Z toho tedy na základě stejných důvodů, jaké byly vyloženy výše, vyplývá její neopodstatněnost.

80. Komise uplatňuje, že i v době před přijetím pokynů mohla použít tutéž metodu

stanovení pokut, jaká je v nich uvedena, nebo stanovit sankce odpovídající výše. Jinými slovy, sankce za porušení pravidel hospodářské soutěže, kterým podniky podléhaly před rokem 1998, byly zcela totožné se sankcemi upravenými v pokynech.

kterým byla určena rozhodnutí před přijetím pokynů.

81. Okolnost, že v praxi byly pokuty uloženy podnikům před přijetím pokynů nižší, je výlučně výsledkem politické volby Komise, která měla diskreční pravomoc zvýšit úroveň pokut za účelem zvýšení účinnosti politiky hospodářské soutěže Společenství, kterou jí přiznal Soudní dvůr v rozsudku *Musique Diffusion française*.

82. Rovnou uvádím, že stejně jako Komise mám za to, že výtky vznesené navrhovatelkami jejich druhým důvodem opravného prostředku je přeformulováním argumentací, již uvedených v jiné právní formě, ohledně údajného porušení zásady zákazu zpětné účinnosti. Navrhovatelky totiž vytýkají porušení rovného zacházení pouze z důvodu, že sankční režim, kterému podléhaly, nebyl totožný s režimem, který Komise vyhradila pro další kartelové dohody uzavřené ve stejné době jako kartel týkající se lyzinu, ale

83. Navrhovatelky tedy opět vychází z předpokladu, že pokyny nelze použít na porušení práva hospodářské soutěže, ke kterým došlo v době před jejich přijetím, neboť se vymykají sankčnímu systému platnému v době, kdy k tomuto protiprávnímu jednání došlo.

84. Toto tvrzení však, jak jsme viděli výše, není odůvodněné. V tomto ohledu se omezím na to, že odkazuji na úvahy vyložené v předchozích bodech 70 až 71, v nichž jsem uvedl, že Komise v projednávané věci neporušila zásadu zákazu zpětné účinnosti vzhledem k tomu, že i) bylo v její pravomoci zvýšit v rámci své diskreční pravomoci obecnou úroveň sankcí za podmínky, že vyhoví ustanovením v oblasti pokut za porušení práva hospodářské soutěže platným v době, kdy došlo k vytýkaným protiprávním jednáním a ii) metoda výpočtu uvedená v pokynech je plně v souladu s právním rámcem článku 15 nařízení č. 17.

85. Domnívám se tedy, že rovněž druhý důvod касаčního opravného prostředku musí být zamítnut.

3. K porušení zásady *non bis in idem* a nedostatečnému odůvodnění rozsudku Soudu v tomto ohledu

tedy vyložil uvedenou judikaturu příliš restriktivně, když tvrdil, že „v současnosti neexistuje žádná zásada mezinárodního veřejného práva“³⁴, která by zakazovala souběh sankcí, stejně jako když omezil dosah zásad uvedených v těchto rozsudcích na sankce uložené v rámci Evropské unie.

86. Svým třetím důvodem opravného prostředku navrhovatelky kritizují rozsudek Soudu, protože nekonstatoval, že Komise porušila zásadu *non bis in idem* tím, že odmítla snížit pokutu stanovenou v napadeném rozhodnutí o výši pokut již uložených ADM Company ve Spojených státech a v Kanadě.

87. Ve svém čtvrtém důvodu opravného prostředku navrhovatelky mimoto dodávají, že Soud neodpověděl přiměřeně na jejich argumenty, podle nichž Komise tuto zásadu porušila i tím, že přihlédla ke světovému obratu ADM Company, tedy obratu, který již byl částečně zohledněn při stanovení sankcí uložených orgány Spojených států a Kanady.

89. Podle názoru navrhovatelek Soud krom toho zkreslil důkazy, porušil povinnost uvést odůvodnění a zasáhl do práv navrhovatelek na obhajobu, když tvrdil, že skutková jednání vytýkaná ADM jednak Komisí, jednak orgány Spojených států a Kanady, nebyla totožná, ačkoliv tato totožnost jasně vyplývala jak z rozhodnutí Komise, tak z důkazních materiálů předložených navrhovatelkami.

88. Začneme-li u důvodu vycházejícího z údajného porušení zásady *non bis in idem*, navrhovatelky vyvozují z rozsudků Soudního dvora ze dne 13. února 1969, Wilhelm a další (14/08, s. 1) a ze dne 14. prosince 1972, Boehringer v. Komise (7/72, s. 1281), že Komise je povinna přihlédnout k sankci uložené orgány třetího státu za totéž protiprávní jednání. Tato povinnost představuje obecnou právní zásadu použitelnou na všechny situace souběhu sankcí, i když jsou výsledkem výkonu různých trestních pravomocí v mezinárodním právním řádu. Soud

90. Podle Komise naopak Soud ve světle judikatury Soudního dvora správně stanovil dosah zásady *non bis in idem*, protože dle jejího názoru může v mezinárodním právním řádu použití této zásady vyplývat pouze z příslušných ustanovení dohody; v současnosti však, jak uvedl Soud, neukládá

34 — Napadený rozsudek, bod 92.

žádné ustanovení dohody Komisi snížit nebo zohlednit sankce uložené v zahraničí.

těchto pravomocí ve vztahu k protiprávnímu jednání, které určitým způsobem souvisí s jejich právním řádem, ačkoli toto jednání již bylo předmětem řízení vedeného orgány jiných států.

91. Podle Komise dále Soud právem vyloučil, že skutková jednání vytýkaná navrhovatelkám Komisí a orgány Spojených států a Kanady jsou totožná. Je totiž třeba rozlišovat, jak uznal Soudní dvůr v rozsudku Boehringer, mezi dohodami uzavřenými na mezinárodní úrovni, které vedou ke vzniku kartelové dohody („skutkové okolnosti“), a které mohou být případně tytéž, a předmětem a působností těchto dohod. V projednávané věci se pokuta stanovená Komisí týká právě pouze provádění kartelové dohody na území EHP, tedy skutkového jednání odlišného od skutkového jednání uváděného orgány dotyčných třetích států.

92. Pokud jde o mne, rovnou uvádím, že nesouhlasím s argumentací uváděnou navrhovatelkami.

93. Především se domnívám, jak rozhodl i Soud v napadeném rozsudku, že v současnosti nelze v rámci mezinárodního práva pokládat za ustálenou zásadu, jež zakazuje orgánům nebo soudům různých států stíhat a odsoudit osobu za totéž skutkové jednání, za které již byla souzena v jiném státě. Výkon trestní pravomoci je naopak dosud státy považován za jedno z nejvýznamnějších vyjádření vlastní svrchovanosti, takže se neochotně vzdávají výkonu

94. Ostatně tytéž multilaterální instrumenty, které zakotvují zásadu *non bis in idem*, obecně omezují její použití pouze na soudní rozhodnutí téhož státu.

95. V tomto ohledu připomínám především známý čl. 14 pododst. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech z roku 1966, který stanoví, že „trestní stíhání nelze zahájit proti tomu, proti němuž dřívejší stíhání pro týž čin skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, jímž byl obžalovaný uznán vinným nebo jímž byl obžaloby zproštěn [nikdo nemůže být souzen nebo potrestán za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu každé země]“. Výbor pro lidská práva Spojených národů, který byl požádán o výklad dosahu tohoto ustanovení, přitom upřesnil, že „prohibits double jeopardy *only with regard to an offence adjudicated in a given State*“³⁵.

35 — Rozhodnutí ze dne 2. listopadu 1987, AP v. Itálie, sdělení č. 204/1986. Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

96. Ještě jasnější je v tomto smyslu znění článku 4 Dodatkového protokolu č. 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který zakotvuje, že „nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci *téhož státu* za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu *tohoto státu*“³⁶.

97. Toto tvrzení krom toho jasně potvrzuje mezinárodní judikatura. Konkrétně Mezinárodní soudní tribunál pro bývalou Jugoslávii neváhal uznat, že „the principle of *non bis in idem* appears in some form as part of the internal legal code of many nations. Whether characterised as *non bis in idem*, double jeopardy or autrefois acquit, autrefois convict, this principle normally protects a person from being tried twice or punished twice for the same acts. This principle has gained a certain international status since it is articulated in Article 14(7) of the International Covenant on Civil and Political Rights as standard of a fair trial, *but it is generally applied so as to cover only a double prosecution within the same State*. The principle is binding upon this International Tribunal

to the extent that it appears in Statute, and in the form it appears there“³⁷.

98. Tento přístup výslovně sdílí i některé vnitrostátní ústavní soudy³⁸. Rozsudkem ze dne 31. března 1987 například německý Bundesverfassungsgericht vyloučil, že dotčenou zásadu „lze považovat za obecně uznanou zásadu mezinárodního práva“³⁹. Rovněž italský ústavní soud dokonce ve dvou rozsudcích uvedl, že pouhá skutečnost, že uvedená zásada je běžná pro téměř všechny vnitrostátní právní řády, není dostatečným důvodem k tomu, aby představovala obecnou zásadu mezinárodního práva použitelnou i na zahraniční rozsudky⁴⁰.

37 — Decision on the Defence Motion on the Principle of Non-bis-in-idem, Prosecutor v. Tadic, Case No. IT-94-I, T.Ch. II, 14. listopadu 1995. Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

38 — Ostatné je namístě připomenout, že jak se zdá, ačkoli většina právních řádů států mezinárodního společenství zakotvuje zásadu *non bis in idem*, zpravidla stanoví, že tato zásada má výlučně vnitrostátní působnost. Například z právních řádů členských států Evropské unie přiznává, pokud se nemýlím, pouze nizozemský právní řád zahraničním rozsudkům překážku věci rozsouzené obdobnou jako zaujímají vnitrostátní rozsudky.

39 — Rozsudek ze dne 31. března 1987, 2 BvM 2/86. (neoficiální překlad)

40 — Rozsudek italského Corte costituzionale ze dne 18. dubna 1967, č. 48, in Giur. Cost., 1967, I, s. 299; a rozsudek ze dne 8. dubna 1976, č. 69, in Giur. Cost., 1976, s. 432.

36 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

99. Nakonec připomínám, že dokonce v takovém integrovaném rámci, jako je rámec Společenství, byla zásada *non bis in idem* prosazena pouze proto, že je stanovena v příslušných ustanoveních dohod, jako je Úmluva k provedení Schengenské dohody (článek 54)⁴¹, Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství (článek 7) a Úmluva o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie (článek 10).

uznali existenci posledně uvedené, bylo by namísto zjistit, zda v projednávané věci byly výše uvedené podmínky splněny.

101. Považuji totiž za zjevné, že v projednávaném případě není splněna alespoň jedna z výše uvedených podmínek: totožnost chráněného právního zájmu. Jak totiž právem uvedl Soud, „probíhající řízení a sankce uložené jednak Komisí a jednak americkými a kanadskými orgány *nesledují zjevně tytéž cíle*. Jedná-li se v prvním případě o ochranu nenarušené hospodářské soutěže na území Evropské unie nebo v EHP, jedná se ve druhém případě o ochranu amerického nebo kanadského trhu“⁴³. Tato řízení tedy nesměřují k „ochraně téhož právního zájmu“⁴⁴.

100. Ale i pokud je předpoklad úvahy navrhovatelek opodstatněný, a tedy existuje obecná právní zásada, podle níž i při neexistenci příslušných ustanovení dohod nemůže být tentýž subjekt sankcionován vícekrát v rozdílných státech za totéž protiprávní jednání, podléhá nicméně použití této zásady, jak nedávno připomněl Soudní dvůr, „trojí podmínce totožnosti skutkového jednání, totožnosti pachatele a totožnosti chráněného právního zájmu“⁴². Jinými slovy, pouze za těchto okolností lze hovořit o situaci souběhu sankcí relevantní pro účely použití dotčené zásady. I kdybychom tedy

102. V tomto ohledu je dostatečné připomenout, že předpokladem pro použití práva Společenství o kartelových dohodách a tudíž pro činnost Komise, je právě existence dohody, rozhodnutí nebo jednání ve vzájemné shodě, která „by mohla *ovlivnit*

41 — Ohledně této úmluvy považuji za významné, že ačkoli zakotvuje zásadu *non bis in idem* ve vztazích mezi smluvními státy, stanoví nicméně svým článkem 55 možnost při řadě okolností k této zásadě nepřihlížet.

42 — Rozsudek ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, spojené věci C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P, C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 338.

43 — Napadený rozsudek, bod 90. Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska. Viz rovněž rozsudek ze dne 18. listopadu 1987, věc 137/85, Maizena a další, Recueil, s. 4587, v němž Soudní dvůr vyloučil existenci porušení zásady *non bis in idem*, neboť dvě kauze požadované po téže osobě za totéž skutkové jednání měly „zcela rozdílné cíle“ (body 22 a 23).

44 — Viz výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 338: „[zásada *non bis in idem*] zakazuje tedy [...] sankcionovat tutéž osobu více než jednou za totéž protiprávní jednání za účelem ochrany téhož právního zájmu“. Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

obchod mezi členskými státy“, jakož i „vylou-
č[it], omez[it] nebo naruš[it] hospodářsk[ou]
soutěž na společném trhu“ (čl. 81 odst. 1 ES).
Pokud nenastane jeden z těchto důsledků,
není porušen čl. 81 odst. 1 ES.

103. Z toho vyplývá, že když Komise sank-
cionuje protiprávní jednání, které může jako
v projednávané věci vycházet z jediné „mezi-
národní strategie“, je jejím účelem ochrana
specifického „právního zájmu“, volné hospo-
dářské soutěže na společném trhu, a tedy
zájmu *odlišného* od zájmu chráněného
orgány třetích států. Specifičnost ochraňova-
ného právního zájmu se neodráží pouze
v zásadách a v pravidlech, která charakteri-
zují právo hospodářské soutěže Společenství,
ale rovněž v posouzeních Komise. Tato
posouzení spočívají u každého případu
zejména v prokázání dopadů předpokláda-
ného protisoutěžního chování na specifickou
hospodářskou strukturu představovanou
společným trhem, a mohou se tedy značně
lišit od případného posouzení zahraničních
orgánů.

104. Dodávám, že požadavek totožnosti
chráněného právního zájmu (požadavek,
k němuž ostatně úvahy navrhovatelek vůbec
nepřihlíží) představuje podle mého názoru
podstatný aspekt projednávané otázky, neboť
úzce souvisí se základním cílem každého
sankčního systému: určení zájmů a hodnot,

kteří právní řád pokládá za hodné ochrany.
Na základě výše uvedených důvodů se tedy
domnívám, že v projednávané věci je třeba
odpovědět záporně na otázku totožnosti
těchto zájmů a hodnot.

105. Dále se nedomnívám, že odkaz navrho-
vatelek na zásadu uvedenou Soudním dvo-
rem v rozsudku Wilhelm a další, podle níž
musí Komise při stanovení výše pokuty
přihlédnout k sankcím již uloženým podniku
za skutková jednání porušující právo hospo-
dářské soutěže členského státu, může vést
k jinému závěru. Podle navrhovatelek zde
není důvod k nerozšíření dosahu této zásady
ekvity nebo „přirozené spravedlnosti“ i na
represivní rozhodnutí přijatá orgány třetích
států.

106. Nicméně, jak právem upřesnil Soud⁴⁵,
Soudní dvůr zakotvil uvedenou zásadu
s ohledem na zvláštní situaci ve Společenství,
která vyplývá jednak z úzké vzájemné
závislosti vnitrostátních trhů a společného
trhu a jednak ze zvláštního systému roz-
dělení pravomocí mezi Společenstvím
a členskými státy v oblasti kartelových
dohod. Konkrétně, právo Společenství
a vnitrostátní práva hospodářské soutěže
pohlíží na kartelové dohody z různých,
i když komplementárních hledisek: „článek
[81 ES] totiž pohlíží na kartelové dohody
z hlediska překážek, které z nich mohou

45 — Viz napadený rozsudek, bod 99 a zde uvedená judikatura.

vyplývat pro obchod mezi členskými státy, zatímco vnitrostátní právní předpisy pohlíží na kartelové dohody v užším rámci na základě vlastního posouzení každého státu“⁴⁶. A právě v tomto specifickém kontextu, v němž tatáž „protiprávní jednání, ke kterým došlo na území Společenství“⁴⁷, mohou vyústit v souběžná řízení před vnitrostátními orgány a orgány Společenství, Soudní dvůr uvedl, že pokud by „možnost dvojího řízení měla vyústit v dvojí sankci, obecný požadavek ekvity [...] vyžaduje, aby při stanovení případné sankce bylo přihlédnuto k předchozím represivním rozhodnutím“⁴⁸.

v němž Komise a orgány členských států ochraňují v rámci a v mezích svých pravomocí skutečně „společně“ volnou hospodářskou soutěž na území Společenství⁵⁰.

108. Naopak zcela odlišná je taková situace, jakou se zabýváme, situace sankcí uložených orgány, které zasahují ve zcela jiném kontextu. A to, domnívám se, vysvětluje, proč povinnost Komise přihlédnout k již uloženým sankcím byla výslovně uznána Soudním dvorem pouze ve vztahu k rozhodnutím orgánů členských států⁵¹.

107. V tomto ohledu je třeba podotknout, že od té doby, kdy Soudní dvůr vydal rozsudek Wilhelm (před více než 30 lety), byla hlediska vzájemné závislosti a integrace systémů Společenství a vnitrostátních systémů ochrany hospodářské soutěže, jež vedly k tomuto rozsudku, značně posílena zejména decentralizací použití antimonopolního práva Společenství, kterou nedávno zavedlo nařízení (ES) č. 1/2003⁴⁹. Došlo tak k vytvoření velmi originálního režimu,

109. Domnívám se tedy, že Soud v bodě 100 napadeného rozsudku právem určil, že projednávání věc není srovnatelná se situacemi, v nichž podle judikatury Společenství podléhá Komise výše uvedené povinnosti.

110. Nicméně bychom se mohli tázat, zda by Komise neměla, mimo tak zvláštní kontext

46 — Výše uvedený rozsudek Wilhelm a další, bod 3.

47 — Výše uvedený rozsudek Boehringer, bod 3.

48 — Výše uvedený rozsudek Wilhelm a další, bod 11.

49 — Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205). Připomínám, že tento nový systém zavedl systém „souběžných pravomocí“, tedy systém založený na souběžném použití antimonopolních pravidel Smlouvy Komisí a vnitrostátními orgány a soudy. Konkrétně, vnitrostátní orgány a soudy mohou nyní používat čl. 81 odst. 3 ES, který stanoví možnost odchýlit se od zákazu uvedeného v čl. 81 odst. 1 ES.

50 — Viz napadený rozsudek, bod 99 a zde uvedená judikatura.

51 — Jak právem podotknul Soud, v rozsudku Boehringer v. Komise uvedl Soudní dvůr pouze hypoteticky případnou povinnost Komise přihlédnout rovněž k sankcím uloženým orgány třetího státu. Viz výše uvedený rozsudek Boehringer, bod 3.

vztahů mezi právem hospodářské soutěže Společenství a právy členských států, přihlédnout z důvodů ekvity k represivním rozhodnutím přijatým zahraničními orgány i za jiných okolností. Mám na mysli především situaci, spíše ojedinělou, ale nikoli zcela nepravděpodobnou, celosvětově zcela integrovaného trhu s výrobkem, který se tedy vyznačuje dokonale jednotnými soutěžními podmínkami na mezinárodní úrovni. V tomto případě by totiž bylo možné pokládat situaci souběhu sankcí za nepřiměřenou vzhledem k tomu, že veškeré pokuty uložené různými orgány by ve skutečnosti směřovaly k sankcionování újmy způsobené jediné, přesněji celosvětové, soutěžní strukturou.

111. Musím nicméně říci, že i kdybychom se chtěli přiklonit k tomuto pohledu, nedomnívám se, že by se změnil závěr, ke kterému jsem dospěl výše, protože v projednávané věci nejsou splněny předpokládané podmínky. V našem případě totiž Komise, a Soud její analýzu nezpochybnil, i) výslovně odkazovala na „trh s lyzinem v EHP“ a ii) sankcionovala účast navrhovatelek na dohodách o cenách a o objemu prodeje, jež se týkaly *specificky* a *výslovně* tohoto trhu, i když byly součástí celku řady dohod a jednání ve vzájemně shodě uzavřených na celosvětové úrovni⁵².

112. Svým čtvrtým důvodem opravného prostředku navrhovatelky, jak bylo uvedeno, uplatňují, že Soud nedodržel povinnost uvést odůvodnění, které pro něj vyplývá z článku 36 Statutu Soudního dvora. Neodpověděl totiž na argument vznesený navrhovatelkami, podle nějž Komise porušila i zásadu zákazu souběhu sankcí tím, že přihlédla ke světovému obratu ADM Company, tedy obratu, jenž zahrnuje obrat uskutečněný ve Spojených státech, ačkoli tento poslední uvedený byl již zohledněn při stanovení příslušných pokut orgány Spojených států a Kanady.

113. Domnívám se, že úvodem je namíste připomenout, že podle ustálené judikatury musí být odůvodnění rozsudku dostatečně jasné a úplné jednak proto, aby dotčené osoby mohly ověřit jeho obsah a přezkoumat jej, popřípadě měly možnost zpochybnit jeho legitimitu, jednak proto, aby Soudní dvůr mohl vykonávat svůj soudní přezkum⁵³. Soudní dvůr nicméně rovněž upřesnil, že „povinnost odůvodnění neukládá Soudu, aby poskytl vysvětlení, ve kterém by se vyčerpávajícím způsobem postupně zabýval každou ze všech úvah uvedených účastníky sporu. Odůvodnění tedy může být konkludentní za podmínky, že umožní zúčastněným osobám seznámit se s důvody, pro které byla dotčená opatření přijata, a příslušnému soudu dispo-

53 — Viz například rozsudek ze dne 14. května 1998, věc C-259/96 P, Rada v. de Nil a Impens, Recueil, s. I-2915, body 32 až 34, a rozsudek ze dne 17. května 2001, věc C-449/98 P, IECC v. Komise, Recueil, s. I-3875, bod 70.

52 — Viz sporné rozhodnutí, konkrétně body 186 až 212.

novat poznatky dostatečnými k tomu, aby mohl vykonat svůj soudní přezkum“⁵⁴.

tury objasňuje úvahu, která Soud vedla i k zamítnutí argumentů navrhovatelek týkajících se zohlednění celkového obratu ADM Company.

114. Po tomto upřesnění je namístě podotknout, že projednávaná otázka závisela na odpovědi Soudu na širší otázku existence a použití zásady zákazu souběhu sankcí. Je totiž zjevné, že pokud by použití této zásady bylo v projednávané věci vyloučeno, Komise by ji nemohla porušit tím, že přihlédla ke světovému obratu ADM Company.

117. Z toho tudíž vyvozují, že Soud v projednávané věci neporušil povinnost uvést odůvodnění.

118. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji tudíž Soudnímu dvoru zamítnout třetí a čtvrtý důvod kasačního opravného prostředku

115. Soud tedy vyloučil použití zásady *non bis in idem* na základě podrobné analýzy argumentů předložených účastníky řízení vyložené v bodech 85 až 104 napadeného rozsudku. Tím, že Soud rozhodl v tomto smyslu, logicky vyvodil, že porušení této zásady neexistuje ani ve vztahu ke skutečnosti, že Komise přihlédla k obratu již částečně zohledněnému při výpočtu pokut stanovených orgány třetích států⁵⁵.

4. Ke zkreslení důkazů ohledně skutečného dopadu kartelové dohody na trh

116. Domnívám se, že z toho vyplývá, že rozsudek jasným a úplným způsobem v souladu s požadavky výše uvedené judika-

119. Pátým důvodem opravného prostředku navrhovatelky uplatňují, že Soud zkreslil důkazy týkající se skutečného dopadu kartelové dohody na trh s lyzinem v EHP. Konkrétně Komise neprokázala, jak však vyžaduje judikatura Společenství, že ceny uplatňované účastníky kartelu byly vyšší, než jaké by byly uplatňovány v případě neexistence porušení práva hospodářské soutěže. Soud tudíž nesprávně dospěl k závěru, že Komise „dostatečně právně

54 — Výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další, bod 372.

55 — Napadený rozsudek, bod 94.

prokázala negativní dopad kartelové dohody na trh“⁵⁶.

120. Dříve než přikročíme k analýze tohoto důvodu opravného prostředku, je namístě krátce připomenout, že podle článku 225 ES a článku 51 Statutu Soudního dvora, lze proti rozsudku Soudu podat opravný prostředek „omezený na otázky práva“. Z toho vyplývá, že posouzení skutkového stavu, s výhradou případu zkreslování důkazů předložených Soudu, nepředstavuje právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora⁵⁷.

121. Ohledně otázky zkreslení důkazů Soudem judikatura dále upřesnila, že „článek 225 ES, čl. 51 první pododst. Statutu ES Soudního dvora a čl. 112 odst. 1 první pododst. písm. c) jednacího řádu ukládají obzvláště navrhovateli, který uvádí zkreslování důkazů Soudem, aby přesným způsobem uvedl důkazy, které byly posledně uvedeným zkresleny, a prokázal nesprávná právní posouzení, která dle jeho názoru vedla Soud k tomuto zkreslení“⁵⁸.

122. Konkrétně, požadavky vyplývající z uvedených ustanovení nesplňuje kasační opravný prostředek, který se, aniž obsahuje argument specificky vedoucí k určení případného zkreslení důkazů, omezuje na opakování nebo výslovné převzetí důvodů a argumentů, které již byly uplatněny před Soudem, včetně těch, které byly založeny na skutečnostech výslovně zamítnutých tímto soudem. Takový kasační opravný prostředek totiž ve skutečnosti představuje návrh směřující pouze k opětnému přezkoumání žaloby podané k Soudu, což nespadá do pravomoci Soudního dvora⁵⁹.

123. Po tomto upřesnění je především namístě konstatovat, že na rozdíl od požadavků stanovených uvedenou judikaturou, navrhovatelky ve svém kasačním opravném prostředku nevysvětlují, jak Soud zkreslil jemu předložené důkazy, ale omezují se v podstatě na tvrzení, že Komise neprokázala, že úroveň cen zjištěná na trhu s lyzinem v důsledku uzavření kartelu byla vyšší, než jaká by převažovala v případě neexistence kartelové dohody. Vzhledem k tomuto nedostatku důkazů měl Soud přijmout argumenty předložené navrhovatelkami, zvláště argumenty obsažené ve dvou hospodářských studiích předložených Komisi v průběhu správního řízení, které mohou prokázat, že kartelová dohoda neměla protisoutěžní účinky.

⁵⁶ — Tamtéž, bod 169.

⁵⁷ — Viz zvláště rozsudek ze dne 21. června 2001, spojené věci C-280/99 P až C-282/99 P, Moccia Irme a další v. Komise, Recueil, s. I-4717, bod 78, a výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 49.

⁵⁸ — Výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 50.

⁵⁹ — Viz zejména usnesení ze dne 9. července 1998, věc C-317/97 P, Smanor a další v. Komise, Recueil, s. I-4269, bod 21; rozsudek ze dne 4. července 2000, věc C-352/98 P, Bergaderm a Goupil v. Komise, Recueil, s. I-5291, bod 35, a výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 51.

124. Kritiku vznesenou navrhovatelkami proti úvahám Soudu považují tedy za neopodstatněnou. Z výkladu napadeného rozhodnutí a rozsudku totiž vyplývá, že Komise poskytla řadu důkazů o zvýšení cen vyvolaném kartelovou dohodou a že tyto důkazy byly důkladným způsobem přezkoumány Soudem, který navíc uvedl, že některé z těchto důkazů nebyly ani navrhovatelkami zpochybněny⁶⁰. Krom toho podotýkám, že soud rozhodující v prvním stupni rovněž vyhodnotil protiargumenty předložené navrhovatelkami dříve, než dospěl k závěru, že nemohly vyvrátit důkazy předložené Komisí⁶¹.

125. Z toho vyplývá, že důvod vznesený navrhovatelkami neobsahuje žádný údaj schopný prokázat, že Soud zkreslil některé důkazy. Ale tento důvod opravného prostředku svým přeformulováním argumentů již zamítnutých Soudem směřuje ve skutečnosti především ke zpochybnění analýzy provedené tímto soudem ohledně protisoutěžního dopadu kartelu, a tedy ke zpochybnění posouzení skutkového jednání, které nelze, jak jsem připomněl výše, zpochybnit v rámci projednávaného opravného prostředku.

126. S ohledem na výše uvedené úvahy tedy navrhuji Soudnímu dvoru, aby určil, že tento důvod kasačního opravného prostředku je nepřípustný.

5. K porušení zásady proporcionality

127. Svým šestým, sedmým a osmým důvodem opravného prostředku navrhovatelky vznášejí několik otázek týkajících se údajného porušení zásady proporcionality. Z důvodů snazšího výkladu považuji za vhodnější přezkoumat nejprve výtku vznesenou osmým důvodem opravného prostředku.

128. Tímto důvodem navrhovatelky uplatňují, že Soud porušil zásadu proporcionality tím, že konstatoval, že pokuta, která jim byla uložena, nebyla nepřiměřená vzhledem k obratu, který uskutečnily na relevantním trhu, tedy na trhu s lyzinem v EHP.

129. Podle jejich názoru vyplývá z judikatury Soudu a Soudního dvora, konkrétně z rozsudků KNP BT v. Komise⁶² a Parker Pen v. Komise⁶³, že Komise je povinna při řízení ke stanovení výše pokut přihlídnout

60 — Viz body 261 až 296 rozhodnutí Komise a body 153 až 160 napadeného rozsudku. Konkrétně v bodě 160 Soud podotkl, že „žalobkyně skutečně nezpochybňují vzájemný vztah zjištěný Komisí mezi iniciativami ohledně cen a cenami skutečně uplatňovanými na trhu účastníků kartelu“.

61 — Napadený rozsudek, body 161 až 169.

62 — Rozsudek ze dne 16. listopadu 2000, věc C-248/98 P, KNP BT v. Komise, Recueil, s. I-9641.

63 — Rozsudek Soudu ze dne 14. července 1994, věc T-77/92, Parker Pen v. Komise, Recueil, s. II-549.

k obratu uskutečněnému podniky na relevantním trhu.

V projednávané věci byly tyto faktory zohledněny.

130. Z toho vyplývá, že v případě, kdy Komise k tomuto obratu nepřihlédla, je pokuta nutně nepřiměřená. To ostatně dokazuje právě projednávaný případ, v němž pokuta stanovená ADM Company a ADM Ingredients odpovídá 115% obratu, který uskutečnily na relevantním trhu.

133. Nakonec Komise uplatňuje, že judikatura uvedená navrhovatelkami na podporu jejich úvah není relevantní.

131. Pokud jde o Komisi, ta namítá, že jí ani pokyny, ani judikatura Společenství neukládají přihlédnout pro účely stanovení výše pokut k obratu uskutečněnému podniky na relevantním trhu. Tento obrat je naopak pouze jedním z faktorů, ke kterým může Komise pro tento účel přihlédnout.

134. Co se týče výše uvedené věci KNP BT v. Komise, i kdybychom uznali, že Soudní dvůr v tomto rozsudku určil, že pokuty musí být přiměřené obratu uskutečněnému na relevantním trhu, je nicméně třeba upřesnit, že toto tvrzení, jak právem rozhodl Soud, úzce souvisí se zvláštním projednávaným případem a nelze je povýšit na obecnou zásadu závaznou pro Komisi.

132. Ostatně vyžadovat, aby pokuty byly přiměřené obratu uskutečněnému na relevantním trhu, by podle Komise neumožnilo dosáhnout pokuty skutečně přiměřené délce trvání a závažnosti protiprávního jednání, jak vyžaduje čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Komise musí naopak přihlédnout k celé řadě faktorů, které vedou ke stanovení výše pokut dostatečně odrazujícím způsobem.

135. Co se týče výše uvedeného rozsudku Parker Pen v. Komise, Komise uvádí, že v tomto případě jí Soud žádným způsobem neuložil přihlédnout k obratu uskutečněnému podniky na relevantním trhu. Soud pouze varoval Komisi, aby nepřikládala nepřiměřený význam celkovému obratu, jestliže obrat uskutečněný na relevantním trhu představuje minimální zlomek prvně uvedeného obratu. I přesto Soud nicméně potvrdil, že obrat na relevantním trhu je pouze jedním z mnoha faktorů, které Komise může při stanovení pokuty zohlednit.

136. Věc Parker Pen je ostatně zcela odlišná od projednávané věci. Vzhledem k tomu, že se jedná o vertikální dohodu, bylo totiž logické, že bylo třeba zohlednit obrat dosažený distributorem, tedy společností Parker Pen, na trhu s výrobkem, který je předmětem kartelové dohody. Tuto judikaturu nelze přenést na projednávanou věc, jež se týká dohody horizontálního typu.

137. Pokud jde o mne, považuji za vhodné předběžně upřesnit, že posouzení přiměřenosti pokuty vzhledem k závažnosti a délce trvání protiprávního jednání spadá do neomezené pravomoci soudního přezkumu svěřené Soudu článkem 17 nařízení č. 17. Pouze Soud má tedy pravomoc přezkoumat způsob, kterým Komise posuzuje případ od případu závažnost a délku trvání protiprávního jednání⁶⁴.

138. V rámci kasačního opravného prostředku může v důsledku toho přezkum Soudního dvora spočívat pouze ve zjištění, zda Soud z právního hlediska správně zohlednil všechny podstatné faktory pro posouzení protiprávního jednání, a zda se

dopustil nesprávného právního posouzení otázek vznesených navrhovatelkami⁶⁵.

139. Zvláště co se týče údajného nepřiměřeného charakteru pokut, je třeba podotknout, že Soudnímu dvoru nepřísluší, aby z důvodů ekvity svým posouzením nahrazoval posouzení Soudu, který při výkonu svého přezkumu v plné jurisdikci rozhodl o výši pokut uložených podnikům z důvodu porušení práva Společenství těmito podniky⁶⁶.

140. Z toho vyplývá, že i v projednávané věci se analýza Soudního dvora musí omezit na zjištění, zda Soud tím, že potvrdil kritéria, která Komise použila pro stanovení pokut, a přezkoumal či dokonce opravil jejich použití, dodržel zásadu proporcionality či nikoli⁶⁷.

141. Nyní přikročím k přezkumu výtky vznesené navrhovatelkami, přičemž budu brát v úvahu uvedené meze soudního přezkumu Soudního dvora.

64 — Rozsudek ze dne 17. prosince 1998, věc C-185/95 P, Baustahlgewebe v. Komise, Recueil, s. I-8417, bod 128; rozsudek ze dne 29. dubna 2004, věc C-359/01 P, British Sugar v. Komise, Recueil, s. I-4933, bod 47.

65 — Rozsudek ze dne 17. července 1997, věc C-219/95 P, Ferriere Nord v. Komise, Recueil, s. I-4411, bod 31.

66 — Výše uvedený rozsudek British Sugar, bod 48.

67 — Rozsudek ze dne 7. ledna 2004, věc C-204/00 P, Aalborg Portland v. Komise, Sb. rozh. s. I-123, bod 365.

142. V tomto ohledu musím přiznat, že posouzení učiněné Soudem v napadeném rozsudku ohledně tohoto specifického bodu není zcela jasné. Při přezkumu, zda Komise v napadeném rozhodnutí dodržela zásadu proporcionality, totiž Soud:

— připomenul, že podle pokynů se závaznost protiprávního jednání stanoví na základě mnoha faktorů (bod 183);

— upřesnil, že pokyny jednak nestanoví, že se výše pokut vypočítává na základě celkového obratu nebo obratu uskutečněného podniky na dotčeném trhu, a jednak ani nebrání tomu, aby byly tyto obraty zohledněny při stanovení výše pokuty (bod 187);

— považoval za nesporné, že při stanovení výše pokut Komise nepřihlédla k obratu uskutečněnému podniky na trhu s lyzinem v EHP, ale celkovému světovému obratu a světovému obratu na trhu s lyzinem (body 191 a 192);

— zdůraznil, že Komise výslovně neodkázala na posouzení specifické váhy, a tedy skutečného dopadu protiprávního jednání každého podniku na hospodářskou soutěž (bod 194);

— podotkl, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že „část obratu, jehož bylo dosaženo zbožím, které je předmětem protiprávního jednání, může poskytnout správný údaj o rozsahu protiprávního jednání na dotčeném trhu“⁶⁸ (bod 196);

— dospěl k závěru, že tím, že Komise nezohlednila obrat na relevantním trhu, porušila pokyny, neboť ty vyžadují zohlednění „skutečné hospodářské schopnosti“ a „specifické váhy“ dotčených podniků (bod 197).

143. I přesto Soud uvedl, přičemž svým posouzením nahradil posouzení Komise, že Komise každopádně neporušila zásadu proporcionality, neboť i) z judikatury nelze vyvodit existenci zásady, která ukládá Komisi povinně zohlednit obrat uskutečněný podniky na relevantním trhu; ii) obrat odpovídající prodeji lyzinu v EHP představuje

68 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

relativně významný podíl obratu uskutečněného navrhovatelkami na světovém trhu s lyzinem a iii) základní částka pokuty nebyla stanovena na základě pouhého výpočtu založeného na celkovém obratu, ale rovněž na základě dalších relevantních faktorů (body 200 až 205).

144. Odůvodnění přijaté Soudem se tudíž jeví jako rozporné. Nejprve to vypadá, že soud rozhodující v prvním stupni uvedl, že Komise musí při stanovení výše pokuty přihlídnout k obratu uskutečněnému podniky na relevantním trhu. Poté však tento soud neváhal určit, že z judikatury Soudního dvora nelze vyvodit existenci této povinnosti, a že pokuta byla tudíž stanovena správně.

145. S ohledem na nejasnosti, které vyplývají z úvah Soudu, se tudíž domnívám, že je namístě posoudit, zda tyto nejasnosti vedly k takovému nesprávnému právnímu posouzení, aby mohlo být prohlášeno za nesprávné stanovisko, ke kterému dospěl Soud rozhodující v prvním stupni.

146. Tuto analýzu zahájím tím, že připomenu, jak jsem již učinil ve svém stanovisku

týkajícím se spojených věcí Dansk Rørindustri a další⁶⁹, že podle ustálené judikatury má Komise dostatečně široký prostor pro uvážení, pokud jde o volbu faktorů, ke kterým je třeba přihlídnout pro účely stanovení výše pokut. Jak podotkl samotný Soudní dvůr „závažnost protiprávního jednání musí být zjištěna v závislosti na řadě faktorů, jako jsou zejména konkrétní okolnosti případu, jeho kontext a odrazující účinek pokut, a to aniž by byl vytvořen závazný nebo taxativní výčet kritérií, jež musejí být nutně zohledněna“⁷⁰. Tato řada posuzovaných faktorů protiprávního jednání může například zahrnovat velikost a hospodářskou sílu podniků, které se dopustily protiprávního jednání, roli, kterou měl každý z nich při uskutečnění protiprávního jednání, a hospodářské a právní souvislosti, za nichž došlo k protiprávnímu jednání.⁷¹

147. Zvláště co se týče zohlednění obratu podniku, Soudní dvůr v rozsudku Musique Diffusion française a další v. Komise upřesnil, že je „za účelem stanovení pokuty možné rovněž přihlídnout jak k celkovému obratu podniku [...], tak k části tohoto obratu, jehož bylo dosaženo ve vztahu ke zboží, které je

69 — Viz body 69 až 75 a 103 až 105.

70 — Výše uvedený rozsudek Ferrière Nord v. Komise, bod 33. Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska. Viz rovněž usnesení ze dne 25. března 1996, věc C-137/95 P, SPO a další v. Komise, Recueil, s. I-1611, bod 54.

71 — Výše uvedený rozsudek Musique Diffusion française a další v. Komise a rozsudek ze dne 9. listopadu 1983, věc 322/81, Michelin v. Komise, Recueil, s. 3461.

předmětem protiprávního jednání“, aniž „jednomu [nebo] druhému z těchto obrátů [lze] přikládat přílišný význam ve srovnání s jinými posuzovanými faktory“⁷².

148. Z těchto tvrzení vyplývá, že i přesto, že je celkový obrát a obrát na dotčeném trhu užitečným a relevantním údajem o hospodářské síle podniku, představuje pouze dva z mnoha faktorů, ke kterým Komise může přihlídnout při posuzování závažnosti protiprávního jednání. Komise tedy není povinna přihlídnout k obrátu uskutečněnému podniky na relevantním trhu.

149. Toto tvrzení není podle mého názoru v rozporu s tvrzením Soudního dvora v rozsudku KNP BT v. Komise, na který navrhovatelky vícekrát ve svém kasačním opravném prostředku odkazovaly. V tomto ohledu připomínám, že v onom případě navrhovatelka tvrdila, že Komise při stanovení pokuty vzala nesprávně v úvahu prodeje uvnitř dotčené skupiny, tedy část obrátu na relevantním trhu. A právě ve světle těchto okolností je odůvodněno tvrzení Soudního dvora uvedené v bodech 61 až 62 uvedeného rozsudku, podle nějž zohlednění obrátu na

relevantním trhu, včetně obrátu dosaženého z prodeje uvnitř skupiny, má význam pro zajištění přiměřeného charakteru pokuty, přičemž zabraňuje zejména tomu, aby byly neodůvodněně zvýhodněny vertikálně integrované podniky.

150. Dále v rozporu s tím, co zřejmě tvrdí Soud, nevyplyvá tato povinnost ani ze znění pokynů.

151. V tomto ohledu se pokyny omezují na to, že vyzývají Komisi „brát v úvahu, zda původci protiprávních jednání skutečně měli hospodářskou možnost způsobit významnou škodu jiným hospodářským subjektům, zejména pak spotřebitelům“ (bod A první pododstavec), a mít na paměti, že „[p]okud se protiprávní jednání týká několika podniků (typu kartelů), mohlo by v některých případech být nezbytné zvážit částky určené uvnitř každé ze tří výše uvedených kategorií, aby se brala v úvahu specifická váha, a tedy skutečný dopad protiprávního jednání každého podniku na hospodářskou soutěž, zejména pokud existuje značný nepoměr ve velikosti podniků, které se dopustily protiprávního jednání stejného typu“ (bod A šestý pododstavec).

152. Jinými slovy, při stanovení výše pokuty musí Komise dbát na to, aby pokuta byla přiměřená specifické váze a skutečnému dopadu, jenž na trhu způsobilo chování

⁷² — Výše uvedený rozsudek Musique Diffusion française, bod 121. Kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska.

každého podniku, který je účastníkem kartelové dohody. Komise však není povinná přihlídnout k obratu skutečněnému uvedeným podnikem na relevantním trhu, který ostatně pokyny výslovně neuvádějí. Jak jsem uvedl výše, tento obrat totiž není nic jiného než jeden z mnoha faktorů, který může Komise zohlednit. A v projednávané věci skutečně Komise zvážila, jak správně poukázal Soud, výši pokut na základě velikosti a možností dotčených podniků, přičemž přihlíděla k dalším relevantním faktorům, jako je jejich celkový obrat a jejich světový obrat v odvětví lyzinu. Na základě těchto kritérií Komise poté rozdělila účastníky kartelu do dvou kategorií, „aby vzala v úvahu skutečnou hospodářskou možnost dotčených podniků způsobit významnou škodu trhu s lyzinem v EHP a nezbytnost určit výši pokuty na úrovni, která jí zajistí dostatečně odrazující účinek“⁷³, a uložila každé kategorii rozdílné základní částky pokuty.

153. Ostatně nesmíme zapomenout, že v mnoha případech je to právě světový obrat (celkový nebo odvětvový), který představuje nejvýznamnější ukazatel hospodářské síly podniku, a který přispívá k uložení přiměřené pokuty podniku. Podle mého názoru k tomu dochází právě v případě nadnárod-

ních podniků, které působí na celosvětové úrovni, a jejichž celkový obrat může být velmi vysoký a obrat na dotčeném trhu velmi nízký.

154. Konečně nesmíme opomenout poznamenat, že posouzení obratu na relevantním trhu neukládá ani článek 15 nařízení č. 17, který odkazuje výlučně na celkový obrat dosažený podniky v předchozím účetním období.

155. Tento výklad prokazuje, že Soud nesprávně posoudil, pokud tak máme rozumět jeho odůvodnění, že Komise porušila pokyny tím, že nezohlednila obrat dotčených podniků na relevantním trhu.

156. Nicméně je namístě tázat se, zda nesprávné právní posouzení, kterého se dopustil Soud, je takové, aby mohly být prohlášeny za nesprávné závěry, k nimž dospěl a podle nichž je třeba na základě dalších faktorů zohledněných Komisí považovat výši pokuty v každém případě za přiměřenou. Jak je známo, podle ustálené judikatury totiž „pokud z odůvodnění rozsudku Soudu vyplývá porušení práva Společenství, ale výrok téhož rozsudku se zdá odůvodněn jinými právními

73 — Napadené rozhodnutí, bod 304.

důvody, musí být opravný prostředek proti tomuto rozsudku zamítnut“⁷⁴.

157. Jak jsem tedy uvedl výše, výpočet pokut uložených Komisí a potvrzených Soudem řádně zohlednil nepoměr velikostí a možností účastníků kartelu. Z toho tedy vyvozují, že i kdybychom v tomto bodě rozsudek pokládali za stížený nesprávným právním posouzením, je jeho výrok přesto opodstatněný.

158. Domnívám se tudíž, že rovněž osmý důvod kasačního opravného prostředku musí být zamítnut.

159. Svým šestým důvodem opravného prostředku navrhovatelky uplatňují, že se Soud, poté co uvedl, že Komise porušila pokyny, dopustil nesprávného právního posouzení, neboť nezohlednil obrat, který uskutečnily na relevantním trhu, a neurčil tedy správně výši pokut.

74 — Rozsudek ze dne 10. prosince 2002, věc C-312/00 P, Komise v. Camar a Tico, Recueil, s. I-11355, bod 57. Ve stejném smyslu viz rovněž rozsudek ze dne 9. června 1992, věc C-30/91 P, Lestelle v. Komise, Recueil, s. I-3755, bod 28; rozsudek ze dne 15. prosince 1994, věc C-320/92 P, Finsider v. Komise, Recueil, s. I-5697, bod 37, a rozsudek ze dne 13. července 2000, věc C-210/98 P, Salzgitter v. Komise, Recueil, s. I-5843, bod 58.

160. V tomto ohledu, s výhradou výše uvedeného ohledně neexistence porušení pokynů Komisí, se mi zdá snadné namítnout, že při posuzování postupu sledovaného při stanovení výše pokut může Soud vykonávat rovněž přezkum v plné jurisdikci. Tím má pravomoc nahradit svým posouzením posouzení Komise, jestliže zjistí, že Komise porušila právní pravidla nebo zásady.

161. A právě k tomu došlo v projednávané věci. Poté co totiž Soud uvedl, že Komise nesprávně použila pokyny, přikročil k vlastnímu posouzení, přičemž prokázal, že uložená pokuta nebyla v žádném případě nepřiměřená.

162. Z toho vyplývá, že rovněž šestý důvod kasačního opravného prostředku musí být zamítnut.

163. Konečně svým sedmým důvodem opravného prostředku navrhovatelky uplatňují, že Soud porušil povinnost uvést odůvodnění svých rozhodnutí, když uvedl, že pokuta jim uložená byla přiměřená, přestože Komise nesprávně použila pokyny.

164. Jiného názoru je samozřejmě Komise.

obratu podniku právě proto, aby pokuta byla přiměřená hospodářské síle téhož podniku. Z toho vyplývá, že když jako v projednávané věci nepřekračuje výše pokuty uvedenou mez, je třeba považovat pokutu za přiměřenou.

165. V tomto ohledu připomínám, že podle judikatury Soudního dvora a jak jsem podotkl dříve (viz bod 109 výše), může být odůvodnění rozsudku stručné za podmínky, že umožní zúčastněným osobám seznámit se s důvody, pro které bylo opatření přijato, a Soudnímu dvoru disponovat poznatky dostatečnými k tomu, aby mohl vykonat svůj soudní přezkum⁷⁵.

166. Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že ačkoli nevylučuji, že Soud výslovně neodpověděl na jeden nebo na druhý specifický argument, napadený rozsudek nicméně splňuje povinnost uvést odůvodnění. Soud totiž poté, co rozhodl, že Komise porušila ustanovení uvedená v pokynech, zjišťoval, zda toto nesplnění povinnosti vedlo k porušení zásady přiměřenosti pokut. V tomto ohledu uvedl, že Komise každopádně tuto zásadu dodržela, a jasně specifikoval důvody, pro které bylo možné dospět k tomuto závěru.

167. Soud totiž především připomněl, že článek 15 nařízení č. 17 ukládá, aby konečná částka pokuty nepřekročila 10% celkového

168. Zadruhé Soud zevrubně vyvrátil argumentace navrhovatelek, přičemž zamítl jejich stanovisko, podle něž judikatura Společenství ukládala Komisi přihlídnout k obratu na relevantním trhu.

169. Konečně Soud zdůraznil, že i pokud bychom připustili existenci této povinnosti, nevedla metoda stanovení pokut sledovaná Komisí v napadeném rozhodnutí k nepřiměřené pokutě. Obrat odpovídající prodejmům lyzinu v EHP totiž představoval relativně významný podíl obratu uskutečněného navrhovatelkami na světovém trhu s lyzinem. Výchozí částka pokuty nebyla každopádně vypočtena pouze na základě celkového obratu, ale rovněž dalších faktorů, jako je obrat v odvětví, povaha protiprávního jednání, skutečný dopad protiprávního jed-

⁷⁵ — Výše uvedený rozsudek *Aalborg Portland v. Komise*, bod 372, a rozsudek ze dne 25. října 2001, věc C-120/99, *Itálie v. Rada*, Recueil, s. I-7997, bod 28.

nání na trh, velikost relevantního zeměpisného trhu, nezbytný odrazující dosah sankce, velikost a síla podniků⁷⁶.

relevantním trhu, měl soud rozhodující v prvním stupni snížit ADM základní částku.

170. Domnívám se tedy, že rovněž sedmý důvod kasačního opravného prostředku musí být zamítnut.

172. Pokud jde o mne, především připomínám, že projednávaný důvod opravného prostředku se zakládá na nesprávném předpokladu, a sice, že při stanovení výše pokut musí Komise povinně zohlednit obrat uskutečněný na relevantním trhu. Jak jsem se totiž pokusil prokázat dříve (body 142 až 151 výše), nelze tuto povinnost vyvodit ani z judikatury Společenství, ani z článku 15 nařízení č. 17, ani ze znění pokynů.

6. K porušení zásady rovného zacházení, co se týče stanovení výchozí částky pokuty

171. Konečně svým devátým důvodem opravného prostředku navrhovatelky uplatňují, že Soud porušil zásadu rovného zacházení tím, že schválil, že Komise pro účely výpočtu pokuty stanovila stejnou základní částku pro ADM i Ajinomoto, přestože poslední uvedená měla na dotčeném trhu (trh s lyzinem v EHP) podíly odpovídající přibližně dvojnásobku podílů ADM. S podniky odlišných velikostí je tedy zacházeno stejně. Ve světle tohoto nepoměru velikostí a skutečnosti, že Soud uvedl, že Komise musí vždy přihlédnout k obratu na

173. Z toho vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelky, nelze dotčené základní částky považovat za diskriminační z pouhého důvodu, že nebyly stanoveny na základě příslušných obrátů uskutečněných na relevantním trhu.

174. Po tomto upřesnění by bylo možné již každopádně hypoteticky hovořit o porušení zásady rovnosti, jestliže Soud považoval za legitimní základní částku uloženou ADM Company, ačkoli byla poslední uvedená v jiné situaci než Ajinomoto, tedy než podnik, kterému byla vypočtena totožná základní částka. Podle ustálené judikatury

⁷⁶ — Viz napadený rozsudek, bod 205.

Soudního dvora je totiž zásada rovnosti porušena, když je se srovnatelnými situacemi zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li taková odlišnost objektivně odůvodněna⁷⁷.

175. Nicméně se domnívám, že zásada rovného zacházení nebyla porušena ani z tohoto hlediska.

176. V tomto ohledu je namístě uvést, že Soud určil, že výchozí částka pokut byla Komisí stanovena na základě všech faktorů, zejména na velikosti a hospodářské síly dotčených podniků⁷⁸. Za účelem zohlednění tohoto posledně uvedeného faktoru rozdělila Komise účastníky kartelu do dvou kategorií, přičemž se odvolávala jak na jejich celkový světový obrat, tak na jejich světový obrat v odvětví lyzinu⁷⁹, a na základě tohoto srovnání uvedla, že pro ADM Company a Ajinomoto je třeba uplatnit vyšší základní částku.

177. Tedy právě vzhledem k oběma kritériím přijatým Komisí a Soudem (celkový světový obrat a světový obrat v odvětví lyzinu) za účelem vymezení dvou skupin, je třeba zjistit, zda navrhovatelky byly poškozeny diskriminačním zacházením.

178. Z přezkoumání údajů předložených týmiž navrhovatelkami v jejich spisu přitom vyplývá, že u obou typů obrátů, ke kterým Komise přihlédla, byl obrat uskutečněný ADM Company zjevně vyšší než obrat všech ostatních podniků účastnících se kartelové dohody, včetně obratu Ajinomoto, i když v menší míře⁸⁰.

179. Mám tedy za to, že mohu uzavřít v tom smyslu, že stanovení základních částek, které odpovídá objektivním kritériím a má svou vnitřní konzistenci⁸¹, nevedlo k porušení zásady rovného zacházení v neprospech navrhovatelek.

77 — Viz zejména rozsudek ze dne 13. prosince 1984, Sermide, 106/83, Recueil, s. 4209, bod 28, a rozsudek ze dne 28. června 1990, Hoche, C-174/89, Recueil, s. I-2681, bod 25.

78 — Viz zvláště napadený rozsudek, bod 205.

79 — Napadený rozsudek, bod 191.

80 — 12 600 milionů eur respektive 202 milionů eur ve srovnání s 5 000 miliony a 183 miliony eur dosaženými Ajinomoto.

81 — Viz rovněž napadený rozsudek, body 211 až 213.

180. Je tudíž namístě zamítnout tento důvod kasačního opravného prostředku. **IV – K nákladům řízení**

181. Závěrem podotýkám, že vzhledem k tomu, že žádná z výtek uplatněných navrhovatelkami není opodstatněná, nelze jejich kasační opravný prostředek přijmout.

182. S ohledem na čl. 69 odst. 2 jednacího řádu a vzhledem k závěrům, ke kterým jsem dospěl ohledně zamítnutí kasačních opravných prostředků soudím, že navrhovatelkám je namístě uložit náhradu nákladů řízení.

V – Závěry

183. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr určil, že:

„1) žaloba se zamítá;

2) Archer Daniels Midland Company a Archer Daniels Midland Ingredients Ltd se ukládá náhrada nákladů řízení.“